

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

της Ανθ/μου Αγγελικής Τσαγκάρη

2.500 χρόνια από τη νίκη της Αθηναϊκής Δημοκρατίας...

Η

Η μάχη του Μαραθώνα είναι μια από τις σημαντικότερες στην παγκόσμια ιστορία. Μια μάχη που άλλαξε τον ρου της ιστορίας και ανέδειξε τις αξίες του Ελληνικού πολιτισμού.

Πριν 2.500 χρόνια, οι Αθηναίοι αποφάσισαν να μην κλειστούν στο φρούριό τους αλλά με επικεφαλής τον έμπειρο και ιδιοφυή στρατηγό Μιλτιάδη να πολεμήσουν τους 25.000 Πέρσες που είχαν αποβιβαστεί στον Μαραθώνα από τα 600 καράβια τους. Εξελίχθηκε μια επική μάχη με αποτέλεσμα τον θρίαμβο των Ελλήνων έναντι των Περσών.

Αίτια και αφορμές

Η περίοδος της Ελληνικής Ιστορίας μεταξύ 492-479 π.Χ. είναι γνωστή ως ένα τμήμα της φάσης των «Περσικών Πολέμων». Πρόκειται για μία περίοδο διαμάχης μεταξύ των πόλεων - κρατών της Ελλάδας και της πανίσχυρης Περσικής Αυτοκρατορίας. Η αιτία των Περσικών Πολέμων ήταν η επεκτατική πολιτική των Περσών. Τους ήταν αδύνατο να επεκταθούν προς τα Ανατολικά (προς την Ινδία), ή πέρα από την Αίγυπτο (λόγω της

“ Οι Αθηναίοι μπορεί να έμειναν μόνοι απέναντι στον τρομερό εχθρό, αποφάσισαν όμως να αντιμετωπίσουν τους Πέρσες στο σημείο όπου έγινε η απόβαση ”

Λυβικής Ερήμου) ή προς την αφιλόξενη χώρα των Σκύθων (προς τα βόρεια). Έτσι η μόνη εφικτή επιλογή τους ήταν να προχωρήσουν προς τα δυτικά προς την Ευρωπαϊκή ήπειρο. Η Ελλάδα ήταν το κύριο εμπόδιο που έπρεπε να ξεπεράσουν για να επιτύχουν τον αντικειμενικό σκοπό τους και η Αθήνα ήταν ο πιο αποφασιστικός τους αντίπαλος στην Ελλάδα.

Οι Πέρσες χρειάζονταν μόνο μια αφορμή και οι Αθηναίοι τους την έδωσαν το 500 πΧ όταν οι Ελληνικές πόλεις - κράτη της Μικράς Ασίας που αποτελούσαν τμήμα της Περσικής Αυτοκρατορίας επαναστάτησαν κατά των Περσών. Η Αθήνα για να τις βοηθήσει έστειλε 20 πλοία και η μικρή πόλη Ερέτρια της Ευβοίας, 5 πλοία. Οι επαναστάτες είχαν μερικές επιτυχίες αρχικά και πυρπόλησαν τις Σάρδεις την πρωτεύουσα του Πέρση σατράπη της Ιωνίας, Γρήγορα όμως ηττήθηκαν από τους Πέρσες.

Με τον τρόπο αυτό δόθηκε η αφορμή στον Μεγάλο Βασιλέα που ήθελε για να εισβάλει στην Ελλάδα και να ανοίξει το δρόμο προς την Ευρώπη.

Το 490 π.Χ. ισχυρές περσικές δυνάμεις διαπλέοντας στο Αιγαίο κατέλαβαν αρχικά τη Νάξο και τη Δήλο και έπειτα αποβιβάστηκαν στην Ερέτρια. Πολιορκήσαν την πόλη και την κατέστρεψαν. Πρέπει να ήταν η 6η μέρα του μήνα Βοηδρομιώνα, όταν έφτασε η ειδηση της πολιορκίας της Ερέτριας και αποφασίστηκε ο πόλεμος. Οι Αθηναίοι ίσως είχαν ήδη συγκεντρωθεί, ίσως και να είχαν ξεκινήσει για την πολιορκημένη πόλη, όταν την 8η του μήνα έπεσε σαν κεραυνός η ειδηση της απόβασης, αναγκάζοντας τους να στραφούν με όλες τις δυνάμεις τους στον Μαραθώνα, όπου εκεί διακυβευόταν πλέον η σωτηρία της ίδιας της Αθήνας. Πριν γίνει γνωστός ο τόπος της απόβασης των περσικών δυνάμεων οι Αθηναίοι είχαν καλέσει τους συμμάχους Πλαταιείς ενώ στη Σπάρτη έστειλαν τον Φειδιππίδη να ζητήσει βοήθεια. Οι Σπαρτιάτες αποφάσισαν να στείλουν τις δυνάμεις τους, όχι όμως πριν την πανσέληνο -επικαλούμενοι θρησκευτικούς λόγους- με αποτέλεσμα αυτές να φτάσουν μετά τη μάχη.

Οι Αθηναίοι μπορεί να έμειναν μόνοι απέναντι στον τρομερό εχθρό, αποφάσισαν όμως να αντιμετωπίσουν τους Πέρσες στο σημείο όπου έγινε η απόβαση. Η ώρα της σύγκρουσης βρήκε τους 9.000 Αθηναίους και 1.000 Πλαταιείς ενωμένους. Σε αυτόν τον μυθικό στρατό θα δούμε συσπειρωμένους να πολεμάνε, δίπλα - δίπλα, μεγάλους άνδρες της εποχής: τον Αριστείδη, τον

Θεμιστοκλή, τον Αιοχύλο.

Τα πριν τη μάχη

Την ευθύνη για την οργάνωση της άμυνας είχε ο πολέμαρχος Καλλίμαχος, ο οποίος μαζί με τους δέκα στρατηγούς αποτελούσε το πολεμικό συμβούλιο. Μετά από έντονο προβληματισμό, ο Καλλίμαχος άκουσε πρόθυμα τις συμβουλές του Μιλτιάδη να δοθεί η μάχη στο Μαραθώνα και να υιοθετήσουν επιθετική τακτική. Έτσι αποφασίστηκε να αντιμετωπιστούν οι Πέρσες μακριά από την πόλη της Αθήνας, για να μη μετατραπεί η αναμέτρηση σε στενή πολιορκία εντός των τειχών.

Ο λόγος που επιλέχθηκε ο Μιλτιάδης προκειμένου να ηγηθεί της μάχης ήταν το γεγονός ότι γνώριζε το Δαρείο και τις κινήσεις των Περσών έχοντας στο παρελθόν πολεμήσει στο πλευρό τους. Το στρατηγικό του σχέδιο επεδίωκε να εξουδετερώσει τους τρεις παράγοντες που λειτουργούσαν υπέρ των Περσών: την αριθμητική υπεροχή, το ακαταμάχητο ιππικό και τους φονικούς τοξευτές. Πέρα από όλα όμως ο Μιλτιάδης γνώριζε την αξία της στρατιωτικής φάλαγγας των Αθηναίων και εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο τις δυνατότητές της.

αδής γνώριζε την αξία της στρατιωτικής φάλαγγας των Αθηναίων και εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο τις δυνατότητές της.

Η μάχη

Μετά από μία εβδομάδα αναμονής η ώρα της αναμέτρησης με τον περσικό στρατό στον Μαραθώνα είχε έρθει. Καμιά καθυστέρηση δεν επιτρεπόταν πια. Έτσι οι Πέρσες εκείνο το πρωί της 16ης του Βοηδρομιώνος κατέβηκαν, όπως συνήθως και παρατάχθηκαν στον κάμπο, νότια από το ρέμα του Χάραδρου έχοντας πίσω τους, σε απόσταση ενός χιλιομέτρου την παραλία του Μαραθώνα. Απέναντί τους, στην είσοδο του Βρανά, βρήκαν αντιπαραταγμένο τον στρατό των Ελλήνων, έτοιμο για τη μάχη. Όπως αναφέρει ο Ηρόδοτος, το διάστημα που χώριζε τις δύο παρατάξεις ήταν οκτώ στάδια (περίπου 1.500 μ.). Όταν τα στρατεύματα έλαβαν θέση και οι θυσιές στους θεούς βγήκαν ευνοϊκές, ο Μιλτιάδης έδωσε το σύνθημα. Αμέσως οι Έλληνες όρμησαν τρέχοντας. Το κατηφορικό έδαφος που είχαν διαλέξει τους βοήθησε να φτάσουν πιο γρήγορα στο σκοπό τους. Ήταν πλέον η στιγμή να τεθεί σε εφαρμογή

η ιδιοφυής τακτική του Μιλτιάδη, η λεγόμενη «λαβίδα». Οι Πέρσες κυκλώθηκαν και πολλοί υποχώρησαν πανικόβλητοι προς τα καράβια. Όπως αναφέρει ο Ηρόδοτος: «οι Πέρσες νόμιζαν ότι οι Αθηναίοι είχαν τρελαθεί και όδεναν στον όλεθρο καθώς τους έβλεπαν λίγους, να τρέχουν, χωρίς μάλιστα να διαθέτουν ιππικό και τοξότες. Αυτά σκέπτονταν οι βάρβαροι. Αλλά οι Αθηναίοι όρμησαν σε πυκνή τάξη και όταν συγκρούστηκαν με τους βαρβάρους πολέμησαν λαμπρά».

Οι Αθηναίοι και οι Πλαταιείς μάχονταν με σθένος και δυναμισμό σε γνώριμό τους χώρο.

Πολλοί από τους Πέρσες, κατά την υποχώρηση, χάνουν το δρόμο και πέφτουν στο έλος και πνίγονται, άλλοι καταδιώκονται και σκοτώνονται στην προσπάθειά τους ν' ανεβούν στα πλοία. Δίπλα στα περσικά πλοία, ακολούθησε η δεύτερη και πιο άγρια σύγκρουση όπου οι Πέρσες υπέστησαν και τις μεγαλύτερες τους απώλειες. Η σκληρότητα της μάχης επιβεβαιώνεται με τον ηρωικό θάνατο του πολέμαρχου Καλλικράτη, που πεθαίνει όρθιος κατατρυπημένος από δόρατα, αλλά και του θαρραλέου Έρωα Κυνέγειρου –αδερφού του Αισχύλου- που προσπαθεί με χέρια και με δόντια να κρατήσει ένα εχθρικό πλοίο. Στην ίδια μάχη βρήκε το θάνατο και ο Αθηναίος στρατηγός Καλλίμαχος. Χαρακτηριστικό επίσης είναι ότι για πρώτη φορά στη μάχη του Μαραθώνα οι Αθηναίοι πολέμησαν και θυσιάστηκαν μαζί με τους δούλους τους.

Παρά τη συντριβή τους, οι Πέρσες δεν έβαλαν πλώρη για κάποιο λιμάνι της Μ. Ασίας, αντίθετα, αφού περιέπλευσαν στο Σούνιο κατευθύνθηκαν προς το Φάληρο με σκοπό να αποβιβαστούν και να επιτεθούν ανενόχλητοι στην ανυπεράσπστη Αθήνα. Όμως για κακή τους τύχη ο Μιλτιάδης είχε προβλέψει το σχέδιό τους και οδήγησε τους στρατιώτες του έγκαιρα από το Μαραθώνα στην Αθήνα.. Οι Μαραθωνομάχοι παρατάχθηκαν ταχύτατα πολύ προτού φανούν τα πανιά των αντιπάλων. Μόλις ο περσικός στόλος αντίκρισε τους παρατεταγμένους Έλληνες, άλλαξε γρήγορα πορεία εγκαταλείποντας το σχέδιό τους και επέστρεψε αποδεκατισμένος και ταπεινωμένος στην Ασία.

Οι θεοί στο πλευρό των Ελλήνων

Η ιστορική μάχη του Μαραθώνα πήρε μυθικές διαστάσεις, όπως όλα τα γεγονότα που ξεπερνούν το μέτρο της καθημερινότητας και της λογικής. Σύμφωνα με τον Πλούταρχο στο πλευρό των Αθη-

ναίων εθεάθησαν ο Θησέας και η προστάτιδα της πόλης των Αθηνών, η θεά Αθηνά, να λαμβάνουν μέρος στη μάχη και να τους βοηθήνε. Ο Πausanias αναφέρει ότι ο Θησέας παριστάνεται να βγαίνει από την γη και ο ημίθεος Ηρακλής να λαμβάνει μέρος στην μάχη. Επίσης αναφέρει και την θεά Αθηνά η οποία παίρνει μέρος στην μάχη πάνοπλη, οδηγώντας ένα άρμα με τέσσερα άλογα. Ακόμα στο πλευρό των Αθηναίων ήταν και ο

θεός Πάνας ο οποίος μαζί με τους Πανίσκους του σκόρπισαν τον τρόμο και τον πανικό στους Πέρσες και οι τελευταίοι τράπηκαν σε φυγή. Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι ο Φειδιππίδης διηγήθηκε στους Αθηναίους ότι κατά τη διαδρομή του προς την Σπάρτη φανερώθηκε ξαφνικά ο τραγοπόδαρος θεός της Αρκαδίας Πάνας και τον ρώτησε γιατί οι Αθηναίοι δεν τον φροντίζουν, ενώ ο ίδιος τους είχε βοηθήσει στο παρελθόν και το ίδιο θα έκανε και στο μέλλον. Έτσι οι Αθηναίοι μετά τη νίκη τους, του αφιέρωσαν ένα σπήλαιο ανεξερεύνητο μέχρι και σήμερα που βρίσκεται στη βόρεια πλευρά της Ακρόπολης και ο στρατηγός Μιλτιάδης μερίμνησε για την κατασκευή αγάλματος του θεού. Τέλος αναφέρεται και η εμφάνιση ενός χωρικού με

επίμηκες όπλο, ο οποίος εθεάθη να φονεύει πολλούς βαρβάρους και μετά τη μάχη εξαφανίστηκε. Οι Αθηναίοι έσπευσαν να ρωτήσουν σε κάποιο μαντείο γι' αυτόν και έλαβαν σαν απάντηση ότι θα πρέπει απλά να τιμούν τον ήρωα Έχελτο.

«Αδάμαστο θάρρος είχαν στην καρδιά εκείνοι οι άνδρες / που μυριάδες εχθρούς αντιμετώπιζαν μπροστά στις πύλες / κατατροπώνοντας τον στρατό των Περσών, όταν εκείνοι θελήσαν με τη βία να κάψουν την Ξακουστή θαλασ-

σινή πόλη τους».

Ο Τύμβος των Μαραθωνομάχων, ο Σωρός, όπως τον ονομάζει ακόμη η λαϊκή παράδοση είναι το σημαντικότερο σωζόμενο μνημείο της πεδιάδας του Μαραθώνα. Σκεπάζει τα οστά των 192 πεσόντων Αθηναίων που έπεσαν στη μάχη του Μαραθώνα και ανεγέρθηκε προς τιμήν τους το 490 π.Χ. ένα μνημείο που αποτυπώνει ένα κορυφαίο ιστορικό γεγονός. Εκεί οι Αθηναίοι, σύμφωνα με τα έθιμά τους έκαψαν τους νεκρούς τους και έθαψαν τα οστά τους δημιουργώντας έναν τύμβο ύψους 9 μέτρων και διαμέτρου 50 μέτρων. Στην κορυφή του τύμβου αναρτήθηκαν μαρμάρινες επιτύμβιες στήλες με τα ονόματα των ηρώων μαραθωνομάχων, συνοδευόμενα από το επιτάφιο επίγραμμα που η παράδοση αποδίδει

“ **Πρόμαχοι των Ελλήνων οι Αθηναίοι στον Μαραθώνα ταπεινώσαν τη δύναμη των χρυσοφορεμένων Μήδων** ”

στον Σιμωνίδη: «*Πρόμαχοι των Ελλήνων οι Αθηναίοι στον Μαραθώνα ταπεινώσαν τη δύναμη των χρυσοφορεμένων Μήδων*». Γύρω στους τάφους οργανώθηκαν σύντομα μετά τη μάχη, επιτάφιοι αγώνες προς τιμήν των ηρώων. Ακόμη έως και τα ύστερα ελληνιστικά χρόνια ο τύμβος θα αποτελέσει τόπο μνήμης των Αθηναίων εφήβων, οι οποίοι έρχονται να προσφέρουν θυσίες και να στεφανώνουν τους τάφους εκείνων που πέθαναν για την ελευθερία. Ολόκληρος ο κάμπος φωτίστηκε από τη δόξα της νίκης, σε κάθε γωνιά του Μαραθώνα αποτυπώθηκαν τα σημάδια της. Πολλούς αιώνες αργότερα, το 1810, ο ποιητής Λόρδος Βύρων είχε επισκεφθεί το Μαραθώνα και έγραψε:

«Τα βουνά απενίζον τον Μαραθώνα και ο Μαραθώνας κοιτά τη θάλασσα. Μόνος για λίγο με τις σκέψεις μου εκεί, την Ελλάδα ονειρεύτηκα ελεύθερη. Γιατί σκεκόμουνα στον Πέρση τον τάφο και δεν θεωρούσα τον εαυτό μου σκλάβο».

Ο Μαραθώνιος δρόμος

Ο Μαραθώνιος δρόμος είναι το κορυφαίο αγώνισμα του κλασικού αθλητισμού, αναβίωσε μέσα από τους Ολυμπιακούς αγώνες και καθιερώθηκε το 1896 στην Αθήνα. Το αγώνισμα του μαραθωνίου δρόμου, θεσμοθετήθηκε για να τιμηθεί η μεγαλειώδης και συγκλονιστική προσπάθεια ενός νέου, που έβαλε πιο πάνω και από τη ζωή του τον στόχο της αποστολής του φέρνοντας την ειδηση της νίκης. «*Νενικήκαμεν*» εξήγγειλε ο Αθηναίος οπλίτης στους άρχοντες της πόλης, αφού έφτασε τρέχοντας από το Μαραθώνα όσο πιο γρήγορα του επέτρεπαν οι σωματικές και ψυχικές του δυνάμεις και μετά ξεψύχησε. Στο πρόσωπο αυτού του αγγελιοφόρου της νίκης αναγνωρίζεται ένας ολόκληρος πολιτισμός. Το άγγελμα της μεγάλης νίκης έγινε πανανθρώπινο μήνυ-

“**«Νενικήκαμεν»**
εξήγγειλε ο Αθηναίος
οπλίτης στους άρχοντες
της πόλης αφού έφτασε
τρέχοντας από το
Μαραθώνα όσο πιο
γρήγορα του επέτρεπαν
οι σωματικές και ψυχικές
του δυνάμεις και μετά
ξεψύχησε”

μα, πραγματικό και αιώνιο. Εκατομμύρια άνθρωποι ακολουθούν τα βήματα του οπλίτη και 2.500 χρόνια μετά κρατούν ζωντανό το όνομα του Μαραθώνα.

Στη θέση Βρανάς και στους πρόποδες του όρους Αγγιλική βρίσκεται το Αρχαιολογικό Μουσείο του Μαραθώνα. Κοντά του βρίσκονται ο Τύμβος των Πλαταιέων και το Μεσοελλαδικό νεκροταφείο. Στο μουσείο εκθέτονται σημαντικά ευρήματα όπως το ιωνικό κιονόκρανο του τροπαίου που στήθηκε στο χώρο της μεγάλης μάχης. Αλλά ακόμα και σήμερα σε όλο το χώρο υπάρχουν διάσπαρτα αντικείμενα που σε με-

ταφέρουν με φανταστικό τρόπο στο πεδίο αυτής της ένδοξης μάχης.

Η νίκη των Αθηναίων στον Μαραθώνα ήταν ένας θρίαμβος. Αναπτέρωσε το ηθικό των Ελλήνων και έδωσε πίστωση χρόνου δέκα ετών, αρκετό χρονικό διάστημα προετοιμασίας για τον επόμενο μεγάλο αγώνα. Δεν ήταν μια τοπική αθηναϊκή νίκη, αλλά μια νίκη που κέρδιαν οι Αθηναίοι για την Ελλάδα.

Αν σε αυτή την τρομερή μάχη επικρατούσαν οι Πέρσες και όχι οι Αθηναίοι πιθανότατα σήμερα δεν θα μιλούσαμε για τον χρυσό αιώνα και τα κλασικά χρόνια.

Ο Μαραθώνας έχει ταυτιστεί με την λαμπρή εξέλιξη του ελληνικού πολιτισμού αλλά και όλης της ανθρωπότητας. Η ιστορία του είναι η κληρονομιά μας. Είναι ο τόπος όπου ακόμα και σήμερα οι κραυγές της μάχης για την ελευθερία ακούγονται τόσο δυνατά...]

Βιβλιογραφία:

- 1) Γεώργιος Σταινχάουερ. *Ο Μαραθών και το Αρχαιολογικό Μουσείο.*
- 2) *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών.*
- 3) *Περιοδικό*

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΖΑΓΑΡΗΣ

Για την επέτειο των 2.500 χρόνων από τη μάχη του Μαραθώνα

“Τ

Το 2010 συμπληρώνονται 2.500 χρόνια από την ιστορική Μάχη του Μαραθώνα, την μάχη που το 490 π.Χ. καθόρισε την τύχη όχι μόνο του κλασικού πολιτισμού της αρχαίας Ελλάδας, αλλά και την εξέλιξη του Ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Η Μάχη του Μαραθώνα συγκαταλέγεται στις 10 μεγαλύτερες μάχες της ανθρωπότητας και διδάσκεται μέχρι σήμερα σε μεγάλες στρατιωτικές σχολές σ' όλο τον κόσμο.

Ήταν η Μάχη που θεμελίωσε την δημοκρατία και την ελευθερία του Δυτικού κόσμου και επηρέασε ως εκ τούτου την τύχη της ανθρωπότητας.

Γι' αυτό αιώνες τώρα εξακολουθεί να εμπνέει. Παρακαταθήκη αυτής της Μάχης είναι και ο μαραθώνιος δρόμος. Εκατομμύρια άνθρωποι σ' όλο τον κόσμο, εξακολουθούν να τρέχουν στα βήματα του αρχαίου οπλίτη, εξακολουθούν να εμπνέονται από τα διαχρονικά μηνύματα που σήμερα περισσότερο από ποτέ έχει ανάγκη η ανθρωπότητα και ο αθλητισμός ειδικότερα. ”

